

VEREENIGING TOT BEOEFENING VAN
OVERIJSSELSCH REGT EN GESCHIEDENIS

VERSLAGEN EN
MEDEDEELINGEN

VIJF EN VIJFTIGSTE STUK
TWEEDE REEKS - EEN EN DERTIGSTE STUK

N.V. DEVENTER BOEK- EN STEENDRIJKERIJ
VROEGER FIRMA J. DE LANGE - 1939

THOMAS BERENDTSZ.

BOUWMEESTER, SCHILDER EN LANDMETER
TE KAMPEN.

DOOR

G. H. A. KRANS.

Thomas Berendtsz. stamt uit een oud Kamper geslacht; reeds zijn overgrootvader, de lakenhandelaar Warner Robertsz (of Robbertsz.) wordt in de Stedelijke rekeningen genoemd ¹⁾. Zijn grootvader Peter Warnersz. (of Warnersen, Warnersoen, Wernersz.) was vormsnijder, uitgever en drukker te Kampen „In die Broeder Strate, woenende in den Witten Valck”. Hij begon omstreeks 1535 met drukken en woonde tot 28 November 1566 te Kampen; 5 December, anno 1566, werd hij met klokkenslag openbaarlijk uit Kampen gebannen, om het drukken van een fel pamflet tegen de Spaansche regeering en tegen den Paus ²⁾. In 1553 kocht Peter Warnersz. een huis „streckende voor v. die Broederstrate tensusachter aan Berthe Droechscherer ende Peter Warnersz”; blijkens latere dorsale notitie „Nu den S. Lucas” ³⁾.

¹⁾ In 1518. Zie: J. Nanninga Uitterdijk. De kameraars- en rentmeestersrekeningen der stad Kampen van 1515—1540. Kampen, 1875, blz. 28, 33, 39 en 43.

²⁾ Verclaringhe van die menichvuldighe loose practijcken ende listen . . . van d'inquisitio, enz. Z. pl., 1566. J. K. v. d. Wulp. Catalogus v. d. tractaten, pamfletten, enz. van de . . . bibliotheek van I. Meulman. No. 124. Aanwezig Gent, Un. bibl.

In 1580 verschenen verschillende herdrukken onder den titel: 't Boecxken van De dry Pausen, met warachtighe verklaringe, enz.

Zie over Peter Warnersz. en zijn uitgaven: Het Boek 1936/'37, dl. 24, blz. 147—186.

³⁾ Collectie Sir Thomas Philips. Rijksarchief in de provincie Overijsel.

Diens zoon, Berendt Petersz., de vader van Thomas Berendtsz., is in dit huis, naast zijn vader, een drukkerij, annex uitgeverij en boekwinkel begonnen. Er bestaat nu nog een almanak in 1565 gedrukt „toe Campen, by Berendt Petersen woenende in Sanct Lucas“¹⁾).

De „Witte Valck“ stond naast het „Paradijs“ — de gevelsteen van het „Paradijs“ is nog in gaven toestand te zien aan het huis op den hoek van Broederstraat en Nieuwstraat — en naast de „Witte Valck“ stond de „St. Lucas“. Hier hebben wij de plaats, waar Thomas Berendtsz., zijn oudere broeder Willem en zijn beide zusters Femmegien en Lubbigien een groot gedeelte van hun jeugd doorgebracht hebben.

Evenals grootvader Peter Warnersz., had ook vader Berendt Peters te lijden van ongewenschte belangstelling van de zijde der overheid. In 1567 werd hij beschuldigd geuzenliedjes gedrukt te hebben. Een paar jaar later moest Berendt — en met hem alle boeken bezittende ingezetenen van Kampen — een opgave doen van de verdachte werken, die in zijn boekwinkel en die zijner moeder aanwezig waren. Met den Antwerpschen Index, door Alva's toedoen afgekondigd, viel niet te spotten. Het gerommel van den oorlog en de angsten en benauwing van de godsdiensttwisten kwamen voor Kampen al naderbij. De beeldenstorm was in 1566 door het gematigd optreden der stedelijke regeering aan de stad gespaard gebleven; ook uit de procedure van Peter Warnersz. blijkt de zeer welwillende houding van Schepenen en Raad, die het eigen stadrecht en de eigen burgers tegen de landsregeering trachtten te beschermen.

Maar van Alva's komst en optreden ging een verlammeende invloed uit; de bloedraad bracht afgrijzen en huivering-

¹⁾ Almanach ende pronosticatie van den jare 1566: ghemaect deur Michiel Nostradamus... Campen, Berendt Petersen, 1565 Rotterdam, bezit van Mr. H. Bos Kzn.

wekkenden schrik in de Lage landen. Ongeveer een jaar nadat hertog Alva in eigen persoon een schijnbaar vriendschappelijk bezoek aan Kampen gebracht had, verscheen — in 1569 — plotseling Karel Quarré in de stad, om een onderzoek in te stellen naar de troebelen van 1566 en 1567. Het overwegend Rooms-katholieke Overijsel is in de jaren tusschen 1570 en 1595 telkens het slachtoffer van den oorlogstoestand, zoodat men tenslotte niet meer wist wie vriend of vijand was. Vreeselijk waren de gewelddadigheden van ruiters en knechten voor het platteland; zelfs in de „Hoofdsteden” werd het leven ondragelijk. In 1572 komen de Geuzen in Kampen rooven; daarna genoot de stad de twijfelachtige bescherming van twee vaandels Hoogduitsche knechten onder von Polweiler.

Blijkbaar wordt het Berendt Petersz. te machtig en vindt hij Emmerik een betere verblijfplaats. Emmerik was sinds het begin van het verzet tegen Filips II een veilig toevluchtoord voor velen, die terwille van hun geloof uit Nederland de wijk moesten nemen.

De plaatselijke autoriteiten hebben, volgens mededeeling van het Preuszisches Staatsarchiv te Düsseldorf, zeer bewust „von diesen Einwanderern keine Notiz genommen”. Enkele gegevens vindt men bij „W. Meyer. De wording der Gereformeerde Gemeente te Emmerik” in het Nederl. archief voor kerkgeschiedenis 1903, blz. 276 v. v.

Peter Warnersz., de vader van Berendt Petersz., was in 1566 al naar Emmerik gevlucht en is aldaar c. 1583 gestorven. Berendt vindt in Emmerik dus familieleden aanwezig, als hij daarheen verhuist. Zijn zaken te Kampen laat hij door zijn zwager Peter van Wiringen regelen, die als zijn gevolmachtigde optreedt bij den verkoop van een huis (Overdrachten, fol. 45 v. Gem. arch. Kampen. De hier te vinden akte van volmacht is 11 Februari 1575 te Emmerik gepasseerd). Berendt moest in Emmerik den kost verdienen voor zijn groeiend gezin en is hier — het spreekt bijna vanzelf — gaan

drukken.¹⁾ Zijn zoon Thomas werd in Emmerik geboren ²⁾.

Intusschen bracht de overgave van Kampen aan den graaf van Rennenberg in 1578 eenig uitzicht op herstel en zoo vinden wij Berendt Petersz. in 1579 weer in Kampen terug. 22 Juni 1579 vindt te Kampen de overdracht „van 't huys den S. Lucas" plaats, door Grethe Sybrantz namens haar man Sybrant Salinckzen aan haar broeder Berent Petersen en zijn vrouw Peterken Peters ³⁾.

Zijn jongensjaren heeft Thomas Berendtsz. te Kampen doorgebracht, want vader Berendt is tot 1589 ⁴⁾ in Kampen gebleven om dan opnieuw te verhuizen, ditmaal naar Bremen. In 1590 ontvangt „Bernhard Peters aus Kampen" het Bremensche burgerschap ⁵⁾ Hij drijft hier een drukkerij tot 1595 en doet in deze jaren ongeveer 50 uitgaven het licht zien ⁶⁾. In het laatst van 1595 is Berendt overleden, want met Kerstmis 1595 wordt blijkens het lidmatenboek der Herv. Kerk te Kampen als lidmaat aangenomen „Willem, zal. Berent Peterszoon".

Prins Maurits was in 1590 tot stadhouder van Overijssel gekozen en bracht door de verovering van Zutphen en Deventer in 1591, van Steenwijk en Coevorden in 1592, en van Enschede en Oldenzaal in 1597, geheel Overijssel onder

¹⁾ Resolutioen vanden generael middelen, gedaen by Bannerheren, Ridder-schappen und Steden des Fursthendombs Gelre und Graaffschaps Zutphen. Gedruckt to Embrick, By Berendt Petersz., 1578.

²⁾ Op 31 Januari 1618 „Compareert Mr. Thomas Berents, lantmeter, olt omtrent 41 jaer", en geeft een kondschap af van door hem gemeten landerijen. Gerichtsprotocol van Steenwijkerkerspel 1611—1618. Rijksarchief in Overijssel. Hij is dus omstreeks 1576 geboren.

³⁾ Transportbrief in de collectie Sir Thomas Philips. Zwolle, Rijksarchief in Overijssel.

⁴⁾ 29 October 1588 ontvangt Berendt Petersz. iij H. P. -xij st. voor papier en boeken „daer die predicant Casparus guet voer geweest was" Sted. rek. Gem. arch. Kampen.

⁵⁾ Opgave van het Staatsarchief in Bremen.

⁶⁾ B. Claussen. Die Anfänge der Buchdruckerkunst in Bremen. In: Jahrbuch der bremischen Sammlungen. 1908. 1. Jrg. 1. Halbband.

de macht der Staten, zoodat met de veiligheid, de welvaart gelegenheid had terug te keeren. De stedelijke overheid van Kampen doet al hetgeen in haar vermogen ligt om het herstel van handel en industrie te bevorderen. Men trachtte nijvere vreemdelingen naar Kampen te lokken en probeerde een „Nye Vaert” naar de Zuiderzee uit te diepen. Aan Thomas Berendtsz. „schilder ende landmeter binnen Campen” wordt opgedragen eenige „chaertkens” te maken van de „situatie der stad Campen ende van de Zuiderzee”¹⁾.

Op 11 September 1610 verzoekt Mr. Thomas Berentss aan Ridderschap en Steden om op een jaarlijks tractement en een instructie aangesteld te worden als gezworen landmeter van Overijssel.²⁾ Zijn benoeming als zoodanig volgt een jaar later, den 14 September 1611, nadat hij „attestatie van sijn experientie int stuck vant landtmeten” overgelegd had. Het bewijs van zijn „experientie” bestond uit het maken van een „Caerte, tot entscheydinge van dezer Lantschaps limiten ende den van Gelderlant” met het oog op de grensgeschillen tusschen Overijssel en Gelderland in verband met het klooster ter Hunnepe.³⁾ Thomas wordt aangesteld op een tractement van 100 Car. gl. per jaar en 5 Februari 1612 beëdigd.⁴⁾ Behalve zijn tractement — dat 24 October 1618

¹⁾ Sted. rek. Gem. arch. Kampen. 1596: „Item Thomas Berentss betaelt voer het conterfeitzel van dese stad Campen bij hem gemaect, xij H. P.”. Sted. rek. 1597: „Item Thomas Berendtsz schilder betaelt van verscheydene chaertkens van de situatie der stad Campen ende van de Zuiderzee, op Engeland gesonden, xxv H. P.” Zie ook: Verz. van stukken, die betrekking hebben tot Overijsselsch regt en geschiedenis. Zwolle, 1865, 3e st. blz. 42/43.

²⁾ Dagvaartboek, blz. 54. Gem. arch. Kampen. Resolutien van Ridderschap en Steden. 1605—1612, fol. 220. Zwolle, Rijksarchief in Overijssel.

³⁾ Reyseboek, fol. 87 en 249. Gem. arch. Kampen. Zie Naschrift pag. 73.

⁴⁾ Vgl.: J. I. van Doorninck en J. Nanninga Uitterdijk. Bijdragen tot de geschiedenis van Overijssel. Zwolle, 1874—1907. dl. 2, blz. 334, alwaar ook de eed opgenomen is. In hetzelfde artikel wijst J. I. van Doorninck op een kaart getiteld: „Eenige Landscheidingen in Overijssel”. Deze kaart was „Uit last des . . . Drost van Zalland . . . geteikent door Thomas Berentss gezworen Landmeter. A^o 1617”.

met de helft verhoogd werd — ontving hij daggelden als hij voor Ridderschap en Steden werkte. Uit deze financieele regeling blijkt, dat Thomas niet al zijn tijd in dienst van de provincie behoefde te besteden.

De stad Kampen wist van de architectonische talenten van den begaafden landmeter te profiteeren.¹⁾ Men zie voor de verbouwingen van de stadspoorten in 1615 (Broederpoort), 1616 (Buiten-Veenepoort) en 1617 (Cellespoort) de Stedelijke rekeningen van Kampen. Ook van Zwolle's magistraat kwamen opdrachten, die Thomas blijkbaar zoo naar den zin van zijn lastgever uitvoerde, dat het Zwolsche stadsbestuur hem met een glasraam vereerde²⁾. Zijn invloed als kunstzinnig bouwmeester reikt echter over de provinciegrenzen heen en is merkbaar o.a. aan de waterpoort te Sneek (1613), aan de geveltop van de z.g. kerkboog te Nijmegen (1605/'6) en aan den bovenbouw van de voormalige Wirdumer poort te Leeuwarden (1613). Kenmerkend voor de architectuur van Thomas Berendtsz. zijn vooral de breede horizontale banden in het roode baksteen-metselwerk³⁾.

Lang niet al zijn bouwwerken hebben de negentiende eeuw overleefd; we herinneren slechts aan de afgebroken

¹⁾ Onder de oude landmeters scholen verscheiden architecten, die niet alleen vertrouwd waren met wis- en meetkunde, maar mede als bouwmeesters hun verdiensten hadden. A. J. Reyers noemt in de Kamper Almanak, 1935/36, Joost Janszoon Bilhamer (overl. 1591), landmeter van Amstelland, die in 1566 de torenspits van de St. Nicolaaskerk te Amsterdam voltooidde, Jan Adr.zn. Leeghwater e.a.

²⁾ Jaer Rekening; anno 1616. Gem. arch. Zwolle. Hieruit blijkt tevens, dat Thomas, evenals in Kampen, mede in Zwolle als bouwkundige en als landmeter fungeerde. „12 golt gl. 20 st.“ worden „betaelt an Mr. Thomas Jantmeter voir het maecken van een caerte van die huissteden achter den Breuren“.

³⁾ Zie over Thomas Berendtsz. uit bouwkundig oogpunt: A. J. Reyers. In: Bouwkunst, 's-Gravenhage, 1910. 2e jrg. blz. 16 v. v.

G. Galland. Geschichte der Holländischen Baukunst und Bildnerel. Frankfurt a. M., 1890. blz. 235 en 238.

Buiten-Veenepoort te Kampen en de vroegere Diezerpoort te Zwolle.

Door den Duitschen kunsthistoricus G. Galland wordt de vraag gesteld „Ob Thomas Berends von Herkunft Deutscher war?“ Hij komt tot deze vraag, door te wijzen op den bouwstijl van Thomas Berendtsz. Inderdaad doet de stijl van de door Thomas grondig gerestaureerde of geheel nieuw opgetrokken gebouwen denken aan Dantziger gevels uit denzelfden tijd. Door het bovenstaande is echter aangetoond dat Thomas Berendtsz. uit Kamper ouders gesproten is, die zich in 1590 te Bremen vestigden. Waarschijnlijk heeft Thomas Berendtsz. in den tijd, dat zijn ouders aldaar woonden, in Noord-Duitschland indrukken opgedaan, die later in zijn bouwwerken tot uiting gekomen zijn. Ook dient men rekening te houden met het feit, dat er vanouds een druk handelsverkeer geweest is tusschen Kampen en de Oostzeesteden, in 't bijzonder met Dantzig. Voor de veronderstelling, dat Thomas Berendtsz. van origine Duitscher was, bestaat niet de minste grond; zelfs de omstandigheid, dat hij toevallig in Emmerik geboren is, doet aan zijn Nederlandsche afkomst niets af.

Het wapen van Thomas Berendtsz., zijnde een zilveren valk vastgehouden door een hand op een veld van keel, is kennelijk ontleend aan één der drukkersmerken van zijn kunstzinnigen grootvader Peter Warnersz. De kleinzoon zal genoten hebben van de prachtige gekleurde prenten (hout-sneden) van zijn grootvader, waarvan er thans nog exemplaren in het Rijksprentenkabinet aanwezig zijn. Wel is er van de voortbrengselen van Thomas Berendtsz. als schilder zoo goed als niets voor ons bewaard gebleven, maar zijn bouwwerken getuigen van een edelen smaak, die bij hem blijkbaar het resultaat van een goed ontwikkelden erfelijken aanleg was. Thomas voelde zich ongetwijfeld aan zijn grootvader zeer verwant. In een der vensters van de oude Schepen-

zaal te Kampen heeft men in 1915 het wapen van Thomas Berendtsz. aangebracht in gebrandschilderd glas. Dit later aangebracht wapen is ontleend aan het Album amicorum van Marcus Gualtherus ¹⁾, rector van de Latijnsche school te Kampen, waarin een bijdrage van Thomas Berendtsz. met bijgevoegd wapen te vinden is. Onder zijn keurig geteekend wapen schreef Thomas: „In teycken van stadige geneijghentheyte van vriendschap tot zijnen neve, den zeer geleerden Wolffg. Marcus Gualtherus, stelde met eijgener handt dit hierin.

Thomas Berendtsz
Schilder ende Landtmeter
In Maio 1618.

„Met eijgener handt” had hij als illustratie van zijn poëtische ontboezeming een bal geteekend waar boven een lint met in zilveren letters de woorden: „Concussa Surgo”. Het hierbij hoorende gedicht luidt:

„Gelijckerwijs een bal den kaets niet en doet winnen,
Ten zij men die wel sla, off weerkeere in 't perck:
Alsoo ook ons verstandt, bestiert door onze zinnen,
Brengh nut noch profijt in, ten zij gestelt te werck.”

Thomas was gehuwd met Mettgen Sasse, weduwe van Gelmer Janssen. Reeds in 1610 maakte Thomas met zijn vrouw een wederkeerig testament, daar zijn vrouw toen „kranck van lichaeme, edoch bij guiden verstande” was. De ernstige ziekte van Mettgen nam een gunstige wending, want eerst den 6den Januari 1641 testeert zij als weduwe van Thomas Berendtsz. voor de laatste maal. ²⁾ Er zijn verschillende testamente van

¹⁾ Zie: J. I. van Doorninck en J. Nanninga Uitterdijk. Bijdragen tot de geschiedenis van Overijssel, dl. 3. blz. 98/99.

²⁾ Zwolle, Rijksarchief in Overijsel. Collectie Sir Thomas Philips; hier zijn o.a. aanwezig de testamente van Femme Willems, eerste vrouw van Peter Warnersz. (23 Oct. 1571), van Gelmer Janssen, burger van Steenwijk.

haar bekend, maar in 1641 wordt op den 28sten Mei 7 H. P. 14 st. betaald voor de begrafenis van Mettgen Sasse ¹⁾. Willem Berendtsz., boekdrukker te Kampen en broeder van Thomas Berendtsz., was met een zuster van Mettgen, n.l. met Marygen Sasse getrouwd. Zoowel Mettgen als Marygen zijn kinderloos gestorven.

De politieke en godsdienstige constellatie in het begin der zeventiende eeuw bracht mede de zonen van Berendt Petersz. in moeilijkheden. Niettegenstaande de vele Calvinistische boeken, die de stad zich ten behoeve van de predikanten in 1593 aangeschaft had, bleek het zaad door Erasmus gestrooid — en door de vele Erasmus-uitgaven van Peter Warnersz., zoowel in het Latijn als in de landstaal, verder verspreid — diep wortel geschoten te hebben. Toen dan ook in het tijdvak 1610—1625 de twisten tusschen Remonstranten en Contra-Remonstranten Nederland verdeelden, koos Kampen voorloopig de zijde der Remonstranten. Allen en alles werden in partijen verdeeld. Een basis voor discussie tusschen beide partijen ontbrak en in den fellen strijd werd de mogelijkheid van samenwerking niet dadelijk gevonden. Zoo zien wij Willem Berendtsz. als Remonstrantsche drukker het „Oprecht ende claer bericht" uitgeven ²⁾; ook Thomas was de Remonstrantsche gevoelens toegedaan. Buiten Kampen waren de Contra-Remonstranten in de meerderheid en door sterken aandrang van hoogerhand — er kwam zelfs een bende ruitery

thans woonachtig te Kampen (4 Maart 1596) en van Mettgen Sasse, weduwe van Thomas Berendtsz. (6 Januari 1641). Zie ook: „Testamenten" Gem. arch. Kampen. Deze beginnen met 1598; hierin o.a. het testament van Gelmer Janssen uit 1603 (met de pest bevangen en dientengevolge zeer waarschijnlijk spoedig hierop overleden) en van Mettgen Sasse, wed. van Thomas Berendtsz. uit 1628, 1 October.

¹⁾ Rekeningen Bovenkerk. Gem. arch. Kampen.

²⁾ Knuttel. Catalogus v./d. pamflettenverzameling berustende in de Koninklijke bibliotheek. No. 2424. Zie over dit geschrift: Stemmen des tijds. 1935, blz. 378 v.v.

in de stad om de onwilligen te dwingen — wisselde Kampen van inzicht. In de provincie Overijssel was ongeveer dezelfde gang van zaken te zien. Thomas Berendtsz. moest om zijn Remonstrantsche overtuiging van zijn ambt als landmeter van de provincie Overijssel ontheven worden; de desbetreffende resolutie van Ged. Staten van Overijssel van Zaterdag 24 Juli 1619 luidt als volgt:

Also Thomas Berentssen, gesworen landtmeter deser landschap van Overijssel, ter vergaderonge alhyr op huden gevraecht synde, bekent, nair publicatie van 't placcaet van de Hoog Mogende Heeren Staten Generail, op den derden Julij deses jairs gearresteert, verbiedende de conventiculen ende aparte vergaderongen, onder dexsel van oeffeninge van de leere in de vijff bekende controverse religionspoincten vervatet, op verleden Sondach nairmiddach den XVIII^{en} Julij lestleden in sodaene vergaderonge binnen der stadt Campen selfs in persone mede geweest te syn, soo ist, dat de Gedeputeerden deser landschap van Overijssel verstayn ende verclaren, dat de voirss. Thomas Berentss, als tegens 't placcaet van haire Hoog Mogenden gecommiteert hebbende, in gevolch van 't selfde verloren ende verbeurt heeft syn officie als landtmeter deser landschap, ontseggen hem oversulcx van nu voirtain syn gagie ende ordonneeren den deurwaerder Derck Benyr omme hem hyrvan to sullen doen de insinuatie. Actum ter vergaderonge van welgemelte Heeren Gedeputeerden binnen der stadt Campen den 24^{en} Julij 1619. Was gearapheert; A. v. Heerdt vidit.

Deze ontzetting uit het ambt zag er ernstig genoeg uit; toch vatte men de zaak nogal gemoedelijk op blijkens de gelegenheid, die Thomas krijgt om een opvolger aan te wijzen. Hij beveelt den 20sten Mei 1620 den schilder Giesbert Sasse,

zoon van wijlen Hendrik Sasse, een broeder van zijn vrouw hiertoe aan.¹⁾ Tot een benoeming van Giesbert Sasse kwam het toen echter nog niet. Thomas doet, behalve voor zijn neef, later weer een poging voor zich zelf en bij resolutie van Ged. Staten van den 24 Januari 1623 werd hij weer in dienst genomen :

Also Thomas Berentsen in den jare 1619 den 14^{en} Julij, overmits hij sich tegens die g'emaneeerde placcaten van de Hoog Mogende Heeren Staten Generael hadde ontgaen, bij de Heeren Gedeputeerden van sijnen dienst als lantmeter deser lantschap van Overissel is verlaten ende dan nu instantelyck versocht ende aengehouden om in sijnen dienst voorss. wederom gerestitueert ende toegelaten te worden. Soo ist, dat die Heeren Gedepu- teerden opte intercessie van eenige Heeren om goede consideratien ende uijt gonste, die transgressie oversiende, den selven Thomas Berentsen wederom aennemen in den dienst als lantmeter deser lantschap op alsulcke instructie, commissie ende tractement, als hem bij Ridder- schap ende Steden daervan voir sijn dimissie gegeven ende toegelecht is geweest, ende heeft Thomas Berentsen voorss. opt nije gepresteert den eedt van hem int be- dienen vant voorss. offitie als lantmeter trouwelyck te sullen quijten. Ende sal van nu voortaan 't voorss. tractement aenvanck ende loop weder nemen, daervan hem na den verschijndach telckens ordonnantie verliert sal worden.

De Heeren Gedeputeerden waren Thomas zeer ter wille en lieten hem volgens de rekening van den ontvanger van

¹⁾ Registers van charters en bescheiden in het oude archief van Kampen, 1875—1902. dl. 5, no. 4865.

het kwartier Vollenhove over het jaar 1622, een jaar tractement uitbetalen, hoewel hij in 1622 niet in dienst was:

Betaelt bij ordonnantie der Heern Gedeputeerden in dato den 7^{en} Martij 1623 aen Thomas Berentzen, lantmeeter, die summa van hondert vijftich car. gl., hem omme consideratie geaccordeert voor een jaar tractament, verschenen den 24 Januarij £ 150.—.

In het „Register van ordonnantien op den ontvanger van het kwartier Vollenhove” wordt deze post eveneens vermeld:

Bij ordonnantie van den 7 Martij 1623 aan Thomas Berents landmeter hem omme consideratie geaccordeert voir een jaer tractements als verschenen den 24 January lestleden, op welcken dach hij als ordinaris landmeter wederomme is angenomen 150 £

De laatste levensjaren van Thomas Berendtsz. zijn vermoedelijk rustig verstreken. Vöör den 4den April 1625 is zijn broeder Willem overleden. Spoedig volgt Thomas hem in den dood. ANNO 1625 DEN 10 MEY IS IN DEN HEERE GERVST THOMAS BERENTSEN LANTMEETER VAN OVERYSEL lezen wij op zijn grafzerk.¹⁾ Het stoffelijk omhulsel van Thomas Berendtsz. is in de Boven- of St. Nicolaaskerk te Kampen begraven bij het venster ten Zuiden van het orgel.

Naschrift van pag. 66.

De kaart is aanwezig in het Oud-Archief van de Gemeente Deventer. Het opschrift luidt: „Caerte der Overijsselsche Limiten boven Deventer van d'IJssel aff tot voorbij 't Clooster ter Honnep. Beschreven door Thomas Berendtsz Landtme(te)r van Over-ijssel Anno 1612”.

¹⁾ Een teekening van deze grafsteen, door A. J. Reyers, is in de Kamper Almanak 1935/'36 te vinden.